

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR**DERYA YILMAZ BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2018/36169
Karar Tarihi : 10/5/2022

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN
Üyeler : Hicabi DURSUN
Recai AKYEL
Selahaddin MENTEŞ
İrfan FIDAN
Raportör : Yusuf Enes KAYA
Başvurucu : Derya YILMAZ
Vekili : Av. İbrahim AFŞAR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, haksız gözetilme tedbiri dolayısıyla açılan tazminat davasında ödenen tazminatın yetersiz olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 6/12/2018 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. PKK/KCK terör örgütüne müzahir görüşte olduğu iddia edilen öğretmenlere yönelik olarak Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığının yürüttüğü 2012/1653 sayılı soruşturma kapsamında şüpheliler hakkında iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması kararları alınmıştır. Bu soruşturma dosyası daha sonra kapatılmış ve soruşturmaya 2014/10142 sayılı soruşturma dosyası üzerinden devam edilmiştir.

6. Başvurucu da bu soruşturma kapsamında 21/9/2016 tarihinde gözetilme alınmış, 24/9/2016 tarihinde serbest bırakılmıştır. Başvurucunun PKK tarafından yapılan çağrılara

uyarak okul ve ders boykotu eylemlerine katıldığı ve bu kapsamda öğrencilerin eğitim öğretim hakkını engelleyerek terör örgütü adına suç işlediği iddia edilmiştir.

7. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığının 2/12/2016 tarihli iddianamesiyle başvuruçunun da aralarında bulunduğu 68 şüpheli hakkında örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme, hukuka aykırı bir davranışla eğitim ve öğretime engel olma suçlarından kamu davası açılmıştır.

8. İddianamede; doğu ve güneydoğu illerinde faaliyet yürüten devlet okullarında Kürtçenin eğitim ve öğretime dâhil edilmesi, örgüte müzahir öğretmenler tarafından rapor alınıp okullara gidilmeyerek devlet okullarının boykot edilmesi, bu sebeple devlet okullarının işlerliğinin zayıflatılması, devlet otoritesinin zayıflatılması ve devam eden süreçte demokratik özerkliğin inşasının oluşturulması için PKK/KCK terör örgütünün üst düzey yöneticilerinin çağrı yaptığı iddia edilmiştir. Bu çağrılar kapsamında Diyarbakır'da görev yapan öğretmenlerden olduğu belirtilen başvuruçunun telefonuna Diyarbakır Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (EĞİTİMSEN) Şube Başkanlığı tarafından 20/10/2012 tarihinde "Anadil hakkı ve mali kayıplarınıza tepki için pazartesi-salı rapor-sevk olarak okullara gitmiyoruz." şeklinde bir SMS yollandığı, başvuruçunun bu mesaj doğrultusunda 22/10/2012 ile 23/10/2012 tarihlerinde rapor olarak okula gitmediğinin saptandığı belirtilmiştir. Sonuç olarak başvuruçunun da dâhil olduğu şüphelilerin PKK tarafından yapılan çağrılara uyarak okul ve ders boykotu eylemlerine katıldıkları ve bu kapsamda öğrencilerin eğitim öğretim hakkını engelleyerek terör örgütü adına suç işledikleri iddia edilmiştir.

9. Diyarbakır 8. Ağır Ceza Mahkemesi 9/12/2016 tarihinde şüphelilerin eylemlerinin iştirak hâlinde işlenmediği, her birinin bireysel olarak değerlendirilmesi gerektiği, davaların tüm şüpheliler hakkında birlikte görülmesi hâlinde savunma hakkının kısıtlanacağı ve yargılamanın uzayacağı gerekçesiyle iddianamenin iadesine karar vermiştir.

10. İfade kararı üzerine başvuruçunun hakkında aynı iddialarla yeni bir iddianame düzenlenmiştir. İddianamenin 6/2/2017 tarihinde kabul edilmesiyle birlikte kovuşturma aşaması başlamıştır.

11. Başvuruçunun; soruşturma ve kovuşturma aşamalarındaki savunmalarında suçlamaları kabul etmediğini, 22/10/2012-23/10/2012 tarihlerinde iddia edildiği gibi çağrı üzerine değil gerçekten rahatsız olduğu için rapor aldığını, rapor aldığı gün yüksek ateş ve öksürük şikâyeti olduğunu ve akciğer grafisi çektiğini hatırladığını, dolayısıyla hiçbir eyleme katılmadığını, EĞİTİMSEN üyesi olduğunu, 20/10/2012 tarihinde gelen SMS'nin bu nedenle gönderilmiş olabileceğini ifade etmiştir.

12. Diyarbakır 8. Ağır Ceza Mahkemesi 14/11/2017 tarihinde üzerine atılı suçlardan başvuruçunun beraatine karar vermiştir. Beraat kararında Mahkeme; başvuruçunun 22/10/2012-23/10/2012 tarihleri için almış olduğu rapor ile ilgili herhangi bir idari soruşturma yapılmamış olduğunu, başvuruçudan elde edilen dijital materyaller üzerinde yapılan inceleme sonucunda herhangi bir suç unsuru taşıyan verinin tespit edilmediğini, soyut iddia ve tape kayıtları dışında atılı suçun işlendiğini gösterir mahkûmiyete yeterli, her türlü şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı delil bulunmadığını, iletişim tespit tutanaklarının tek başına delil olamayacağını belirtmiştir.

13. Beraat kararı istinaf edilmeden 22/11/2017 tarihinde kesinleşmiştir.

14. Beraat kararının kesinleşmesi üzerine başvuru; haksız gözaltı tedbir nedeniyle 2.000 TL maddi, 3.000 TL manevi tazminatın ödenmesi talebiyle dava açmıştır.

15. Dava dilekçesinde başvuru; hakkında defalarca dinlenme kararı verilmesine rağmen somut bir delil elde edilmeden gözaltı kararı verildiğini, öğretmen olması nedeniyle çağrı üzerine soruşturma makamlarına ifadesini verebilecek durumda olduğunu, hakkında mesnetsiz iddialarla soruşturma yürütüldüğünü ve bu soruşturmalar neticesinde mesleğinden ihraç edildiğini, elde ettiği gelirden ihraç sebebiyle mahrum kaldığını, bu süreçlerde yaşadığı ailevi, ekonomik sıkıntıların tazminatın belirlenmesinde dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir.

16. Diyarbakır 2. Ağır Ceza Mahkemesi 24/5/2018 tarihinde başvuru kararının beraat etmiş olması dolayısıyla tazminat hakkına sahip olduğunu belirterek gözaltı tedbiri nedeniyle başvurucuya 600 TL manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir. Mahkeme, başvuru kararının gözaltı tedbirinde geçirdiği süre zarfında maaşında herhangi bir kesinti yapılmadığını belirterek maddi tazminat talebinin reddine karar vermiştir.

17. Başvuru; manevi tazminat miktarının düşük olduğunu, hakkındaki soruşturma faaliyetleri gereği gözaltı işlemi yaşanmasaydı ihraç işlemine maruz kalmayacağını, meslekten ihraç edilmesinin de tazminat hesabında dikkate alınması gerektiğini, meslekten ihraç edilmesi nedeniyle başka bir tazminat imkânının bulunmadığını belirterek istinaf kanununa başvurmuştur.

18. Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi reddedilen miktar itibarıyla kesinlik sınırının altında kaldığı gerekçesiyle maddi tazminata ilişkin istinaf başvurusunun usulden reddine, manevi tazminata ilişkin istinaf başvurusunun ise ilk derece mahkemesinin kararında usul ve yasaya aykırı bir durum bulunmadığı gerekçesiyle esastan reddine karar vermiştir. Bölge Adliye Mahkemesi manevi tazminata ilişkin esastan ret kararının kesin olarak, maddi tazminata ilişkin usul yönünde ret kararının ise itiraz yolu açık olmak üzere verildiğini belirtmiştir.

19. Bu karar 13/11/2018 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvuru 6/12/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

20. İlgili hukuk için bkz. A.A. [GK], B. No: 2017/34502, 21/10/2021, §§ 22-46.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Anayasa Mahkemesinin 10/5/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

22. Başvuru; hakkında kuvvetli şüpheye dayalı deliller olmadığı hâlde gözaltı işlemi yapıldığını, yeterli delil olmadan kovuşturma faaliyetlerinin yürütüldüğünü, hükmedilen tazminatın manevi zararını karşılamaya yeterli olmadığını, sadece 3 gün gözaltında kalmış olmasına dayalı olarak tazminata hükmedildiğini oysa gözaltına alınmış

olmasının meslekten ihraç edilmesi sonucunu doğurduğunu, bu hususu mahkemeye bildirmesine rağmen gerekli inceleme yapılmadan hüküm tesis edildiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği, adil yargılanma ve etkili başvuru haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

23. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu gözaltı işlemi haricinde hakkında mesnetsiz iddialarla soruşturma yürütülmesinden, bu soruşturma sonucunda meslekten ihraç olmasından ve ihraç işlemi nedeniyle tazminat elde edememesinden de şikâyetçi olmuştur. Ancak başvurucu 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesi kapsamında tazminat davası açmıştır. Bu tazminat yolu koruma tedbirleriyle ilgili olarak tazminat imkânı sunmaktadır. Başvurucu ihraç edilmesinin gözaltı koruma tedbirleriyle bağlantılı olduğunu ortaya koyamamıştır. Ayrıca ihraç işleminden doğan zararlar için başka hukuki yolların bulunduğu görülmektedir (Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu, idare mahkemeleri). Bu itibarla sadece gözaltı tedbirine ilişkin şikâyetler yönünden bir inceleme yapılacaktır. Başvurucunun gözaltı tedbirine ilişkin şikâyetinin özü, uygulanan gözaltı tedbirinin hukuka aykırı olduğundan bahisle açılan tazminat davasının kabul edilmemesi olduğundan şikâyetin Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü ve dokuzuncu fıkraları kapsamında, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden incelenmesi gerekir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

24. Anayasa Mahkemesi *A.A.* kararında Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki şikâyetler yönünden başvuru yollarının tüketilmiş sayılabilmesi için başvurucuların ilk derece mahkemelerinde yakalama, gözaltı veya tutuklama tedbirlerinin hukukiliğine ilişkin iddialarını -5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi kapsamında- açıkça ileri sürerek dava açmaları gerektiğini belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi anılan tedbirlerin hukuka uygun olmadığına dair iddialar dile getirilmeden -Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında olmadığı değerlendirilen- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca kovuşturmaya yer olmadığı ya da beraat kararına dayalı olarak dava açılmasının başvuru yollarının tüketilmesi anlamına gelmediğine karar vermiştir (*A.A.*, §§ 70-90).

25. Bu ilkeler ışığında somut olay incelendiğinde başvurucunun 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrası bağlamında açtığı tazminat davasında hakkında uygulanan gözaltı tedbirinin hukuka uygun olmadığını ileri sürdüğü görülmektedir. Başvurucu, açtığı davada açıkça 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi kapsamında bir dava açtığını belirtmese de (e) bendi uyarınca bir dava açtığını da belirtmemiştir. Başvurucu salt beraat etmesinden yola çıkarak gözaltı ve tutuklamanın hukuka aykırı olduğunu iddia etmemiş, gözaltının neden hukuka aykırı olduğuna ilişkin açıklamalarda bulunmuştur. Bu durumda başvurucunun tazminat talebinin içeriği itibarıyla 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde yer alan kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan kişilerin de tazminat istemelerine imkân tanıyan hükme de dayandığı görülmektedir. Sonuç olarak başvurucunun başvuru yollarını tükettiği değerlendirilmiştir.

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin bu iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

İ. İnceleme Yöntemine İlişkin

27. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına sahip olduğu belirtilmiş, ikinci ve üçüncü fıkralarında özgürlüğün kısıtlanabileceği durumlar sayılmış, dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci fıkralarında ise hürriyetinden yoksun kalan kişilere tanınan güvencelere yer verilmiştir.

28. Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında ise hu esaslar dışında bir işleme tabi tutulan kişilerin uğradıkları zararların tazminat hukukunun genel prensiplerine göre devlet tarafından ödeneceği ifade edilmiştir. Anılan fıkroda yer alan *"bu esaslar dışında bir işleme tabi tutulan kişiler"* tabiri ile maddenin diğer tüm fıkralarında belirtilen kurallara aykırı bir işleme tabi kılınmanın kişiye tazminat hakkı doğurduğu belirtilmiştir. Buna göre maddenin ikinci veya üçüncü fıkralarında belirtilen durumlara aykırı şekilde kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahalede bulunulması ya da kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahale edilen kimsenin maddenin dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci fıkralarındaki güvencelerden yararlandırılmaması hâlinde uğranılan zararlar devlet tarafından ödenecektir (*Safkan Aydoğdu*, B. No: 2014/7498, 5/4/2017, § 44).

29. Anayasa Mahkemesinin Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan tazminat hakkının ihlal edilip edilmediğini belirleyebilmesi için öncelikle başvurucunun anılan maddenin diğer fıkralarında belirtilen esaslar dışında bir işleme tabi tutulup tutulmadığını incelemesi gerekmektedir. Yapılacak bu inceleme sonucunda başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin ilk sekiz fıkrasında belirtilen esaslara aykırı bir işleme tabi tutulduğu ve bu kapsamda uğradığı zararın devlet tarafından tazminat hukukunun genel prensiplerine göre ödenmediği tespit edilirse Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan tazminat hakkının ihlali söz konusu olabilecektir (*Safkan Aydoğdu*, § 45). Dolayısıyla başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin ilk sekiz fıkrasında yer alan esaslara aykırı bir işleme tabi olduğu derece mahkemelerince veya Anayasa Mahkemesince tespit edilmeden kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı bağlamında tazminat hakkının ihlal edildiği sonucuna varılamaz.

30. Bir başka ifadeyle Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasının uygulanabilmesi için başvurucunun anılan maddenin diğer fıkralarında belirtilen esaslar dışında bir işleme tabi tutulup tutulmadığının derece mahkemelerince ya da Anayasa Mahkemesince tespit edilmesi gerekir. Bu bağlamda kişinin Anayasa'nın 19. maddesinin ilk sekiz fıkrasında belirtilen esaslara aykırı bir işleme tabi tutulduğu ve bu kapsamda uğradığı zararın devlet tarafından tazminat hukukunun genel prensiplerine göre ödenmediği veya bir tazminat imkânının bulunmadığı tespit edilirse Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan tazminat hakkının ihlali söz konusu olacaktır. Öte yandan kişinin Anayasa'nın 19. maddesinin ilk sekiz fıkrasında belirtilen esaslara aykırı bir işleme tabi tutulduğu derece mahkemeleri tarafından tespit edilmişse Anayasa Mahkemesinin

yapacağı inceleme tazminat miktarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır (M.E., B. No: 2018/696, 9/5/2019, §§ 46, 47).

ii. Gözaltının Hukukiliğine İlişkin

31. Genel ilkeler için bkz. *Hasan Akboğa* [GK], B. No: 2016/10380, 27/3/2019, §§ 43-56.

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

32. Başvurucunun açtığı davada ilk derece mahkemesi gözaltının hukuka aykırı olduğu iddiasını incelememiş, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca başvurucunun beraat etmiş olması nedeniyle tazminata hükmetmiştir.

33. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi kapsamındaki tazminat davalarında soruşturma veya kovuşturma sonucunda verilen kararlardan hareketle yargı organlarının yakalama, gözaltı veya tutuklama tedbirlerinin *haksız* olduğu ifade edilse de bu tedbirlerin -uygulandığı koşullarda- kanuna (hukuka) uygun olup olmadığı yönünde bir inceleme yapılmamaktadır. Bu bent kapsamında kişilere tazminat ödenmesi tutmanın kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının koşullarıyla uyumlu olmamasından değil kişilerin beraat etmesinden veya haklarında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmesinden kaynaklanmaktadır. Bu bent kapsamında ödenen tazminat; yakalama, gözaltı veya tutuklanmanın hukukiliğine ilişkin bir tespitin bulunmaması hâlinde kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı bağlamında başvurucuların mağdur statüsünü sona erdirmeyecektir. Sonuç olarak yakalama, gözaltı ve tutuklama tedbirlerinin uygulandığı soruşturmada kovuşturmayla yer olmadığına karar verilmesi ya da kovuşturmada beraate hükmedilmesi dolayısıyla bu tedbirlerin *haksız* olduğu şeklinde bir tanımlama tedbirlerin hukuka aykırı olduğu anlamına gelmemektedir (A.A., § 85).

34. Nitekim 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendiyle getirilen tazminat talep hakkı -kanun metninde de ifade edildiği üzere- *kanuna uygun olarak yakalanan veya tutuklanan* (fakat sonrasında haklarında kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararı verilen) kişilere tanınmıştır. Dolayısıyla burada kanun koyucunun soruşturma sonucunda kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmesi ya da kovuşturmanın beraat ile sonuçlanması durumunda -soruşturma veya kovuşturma sonunda verilen karardan hareketle- bu süreçlerde uygulanan yakalama, gözaltı ve tutuklama tedbirlerinin kanuna aykırı hâle geldiğini kabul ettiğini söylemek imkân dâhilinde değildir. Zira böyle bir yorum anılan Kanun hükümünün lafızıyla açıkça bir çelişki içerecektir. Bir başka ifadeyle soruşturma veya kovuşturma sonucunda verilen karar dolayısıyla bu süreçlerde haklarında yakalama, gözaltı veya tutuklama tedbiri uygulanan kişilere otomatik olarak tazminat ödenmesi, bu tedbirlerin de otomatik olarak hukuka aykırı olduğu anlamına gelmemektedir. Dolayısıyla somut olayda derece mahkemelerince gözaltının hukuka uygun olup olmadığı yönünde bir belirlemede bulunulmadığı sonucuna varılmıştır (A.A., § 86).

35. Bu durumda başvurucu hakkındaki gözaltı tedbirinin Anayasa'nın 19. maddesindeki esaslara uygun olup olmadığının Anayasa Mahkemesince değerlendirilmesi gerekmektedir.

36. Başvurucunun bir suç soruşturması kapsamında yakalanıp gözaltına alınması 5271 sayılı Kanun'un 90. ve 91. maddelerindeki hükümler çerçevesinde gerçekleşmiştir. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan gözaltı tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

37. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan gözaltı tedbirinin ön koşulu olan başvurunun suç işlediğine dair somut belirtilerin bulunup bulunmadığının irdelenmesi gerekir.

38. Soruşturma makamlarına göre PKK/KCK terör örgütü tarafından devlet okullarının boykot edilmesi, işlerliğinin zayıflatılması ve devam eden süreçte demokratik özerkliğin inşasının oluşturulması yönünde yapılan çağrılar kapsamında Diyarbakır EĞİTİMSEN Şube Başkanlığı 20/10/2012 tarihinde başvurucuya "Anadil hakkı ve mali kayıplarımıza tepki için pazartesi-salı rapor-sevk olarak okullara gitmiyoruz." şeklinde bir SMS yollamış, başvuruca da bu çağrıya uyup 22/10/2012 ile 23/10/2012 tarihlerinde rapor olarak okula gitmemiştir. Bu kapsamda başvurunun PKK tarafından yapılan çağrılara uyarak okul ve ders boykotu eylemlerine katıldığı ve öğrencilerin eğitim öğretim hakkını engelleyerek terör örgütü adına suç işlediği ileri sürülmüştür.

39. Başvurucu savunmalarında suçlamaları kabul etmediğini, 22/10/2012-23/10/2012 tarihlerinde iddia edildiği gibi çağrı üzerine değil gerçekten rahatsız olduğu için rapor aldığını, rapor aldığı gün yüksek ateş ve öksürük şikâyeti olduğunu ve akciğer grafisi çektiğini hatırladığını, dolayısıyla hiçbir eyleme katılmadığını, EĞİTİMSEN üyesi olduğunu, 20/10/2012 tarihinde gelen SMS'nin bu nedenle gönderilmiş olabileceğini ifade etmiştir.

40. Başvurunun 22/10/2012-23/10/2012 tarihleri için almış olduğu rapor ile ilgili herhangi bir idari soruşturma yapılmamış olduğu, ceza soruşturması 2014 yılında başlatılmış olmasına rağmen başvurunun gözaltına alındığı tarihe kadar geçen süreçte bu raporun doğru olmadığını ve başvurunun PKK terör örgütü ile irtibatını gösterecek herhangi bir delilin ortaya konulamadığı görülmektedir. Bu itibarla gözaltı tedbirinin uygulanması için gerekli olan suç şüphesini doğrulayan olguların bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

41. Son olarak önemine binaen başvuru hakkındaki gözaltı tedbirinin ölçülü olup olmadığını da belirlenmesi gerekir. Bu kapsamda gözaltının ölçülülüğü ve dolayısıyla gerekliliği açısından suç tarihi ile gözaltı tarihi arasında uzun bir sürenin bulunması önem arz etmektedir (tutuklama tedbiri açısından bkz. *Eren Erdem*, B. No: 2019/9120, 9/6/2020; *A.C.*, B. No: 2016/64868, 27/2/2020).

42. Somut olayda başvurucuya isnat edilen temel fiil 22/10/2012-23/10/2012 tarihlerinde rapor olarak okula gitmemesidir. Bu eylemle ilgili olarak başvuru hakkında 2014 yılında soruşturma başlatılmıştır. Bu soruşturmalar kapsamında daha önce başvurunun ifadesi alınmamış, başvuru hakkında gözaltı tedbirine ya da başka bir tedbire başvurulmamıştır. Başvurucuya isnat edilen eyleme ilişkin bilgi ve bulgular soruşturma makamlarının elinde olmasına rağmen başvuru, bu ilk soruşturmadan 2 yılı aşkın bir süre sonra 21/9/2016 tarihinde gözaltına alınmıştır. Başvurunun isnat edilen eylemin üzerinden 2 yılı aşkın bir süre geçtikten sonra gözaltına alınmasının neden gerekli olduğu somut olayın özelliklerinden anlaşılamamaktadır. Bu nedenle gözaltına alınma işleminin hukuki olmadığı sonucuna varılmıştır.

43. Somut olayda başvurunun Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen esaslara aykırı bir işleme tabi tutulduğu sonucuna varıldığından Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası somut olayda uygulanabilir niteliktedir.

44. Ancak derece mahkemesi başvurusuya Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen esaslara aykırı bir işleme tabi tutulduğu gerekçesiyle ve hukuka aykırı bu işlemin karşılığı olarak bir tazminat ödememiştir. Derece mahkemesi tarafından hükmedilen tazminatın başvuruçunun beraat etmesine istinaden verildiği ve başvuruçunun gözaltına alınmasının hukuka aykırılığına yönelik herhangi bir tespit içermediği görülmektedir. Sonuç olarak somut olayda başvuruçuya kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlali için bir tazminat imkânı sağlanmamıştır.

45. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Selahaddin MENTEŞ bu görüşe katılmamıştır.

C. Giderim Yönünden

46. Başvuruçuyu yeniden yargılama yapılmasına hükmedilmesini talep etmiştir. Başvuruçuyu ayrıca 50.000 TL tazminat talebinde bulunmuştur.

47. Tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin usul ve esaslar 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinde yer almaktadır.

48. İncelenen başvuruda ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Bu nedenle başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. *Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aliğül Alkaya ve diğerleri* (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu* (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvuruçunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VL HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gözaltının hukuka aykırı olmasına rağmen tazminat ödenmemesi nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Gözaltının hukuka aykırı olmasına rağmen tazminat ödenmemesi nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının İHLAL EDİLDİĞİNE Selahaddin MENTEŞ'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Diyarbakır 2. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2018/74, K.2018/405) GÖNDERİLMESİNE,

D. Tazminata ilişkin talebin REDDİNE,

E. 294,70 TL harç ve 4.500 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 4.794,70 TL yargılama giderinin başvuruçuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvuruçunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 10/5/2022 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Anayasa Mahkemesi 1. Bölüm 2018/36169 esas sayılı dosyada çoğunluk başvuru haksız gözaltı tedbiri dolayısıyla açılan tazminat davasında ödenen tazminatın yetersiz olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiası kabul edilebilir olduğuna karar vermiştir. Aşağıda açıkladığım sebeplerle bu karara katılmadım.

2. Başvuru süreci olay ve olgular mahkemenin gerekçeli kararında özetlenmiştir.

3. Başvurucu 21/09/2016 tarihinde gözaltına alınmış, 24/09/2016 tarihinde serbest bırakılmıştır. Başvurucunun gözaltı kararına herhangi bir itirazının olmadığı anlaşılmaktadır.

4. Başvurucu ve diğer 68 şüpheli hakkında örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işlemek, hukuka aykırı davranışla eğitim ve öğretime engel olma suçlarından kamu davası açılmıştır.

5. Başvurucu yargılanmış olduğu Diyarbakır 8. Ağır Ceza Mahkemesinin kararıyla beraat etmiştir. Beraat kararı 22/11/2017 tarihinde kesinleşmiştir.

6. Diyarbakır 2. Ağır Ceza Mahkemesi 24/05/2018 tarihli başvuru talebiyle görülen davada haksız gözaltı tedbiri nedeniyle başvuru hakkında CMK 141. Md uyarınca 600 TL. manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

7. CMK 141. Maddesi uyarınca haksız gözaltı tedbiri nedeniyle tazminata hükmedileceği düzenlenmiştir.

8. Başvurucu ilgili hükümler uyarınca tazminat talebinde bulunmuş, Mahkemece de tazminata hükmedilmiştir.

9. Başvurucunun gözaltı süresince gözaltı kararına herhangi bir itirazı söz konusu değildir. Yargılama aşamalarında da gözaltı kararı ile ilgili talepte bulunmamıştır. Beraat kararı üzerine tazminat talebinde bulunmuş, Mahkemece de manevi tazminata hükmedilmiştir.

10. Anayasa Mahkemesi haksız gözaltı ve tutuklamadaki hukukilik incelemesini mahkemenin 2017-28308 esas sayılı Eyyüp Güneş kararında yapmıştır.

11. Karara göre "...Sonuç olarak yakalama, gözaltı ve tutuklama tedbirlerinin hukukiliğiyle bağlantılı olarak tazminat istemlerinin kabul edilmediğinden veya hükmedilen tazminatın -ihlal edilen anayasal hak dolayısıyla uğranılan zarara göre- yeterli olduğundan bahisle Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası bağlamında tazminat hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan bireysel başvurular yönünden başvuru yollarının usulünce tüketildiğinin kabulü için başvuruya konu bu tedbirlerin kanuna (hukuka) aykırı olduğunun esas itibarıyla (genel hatlarıyla da olsa) derece mahkemeleri önünde tüm aşamalarda ileri sürülmesi gerekmektedir. Ayrıca anılan iddiaların derece mahkemeleri önünde ileri sürüldüğünün fakat olağan kanun yollarından sonuç alınmadığının, bir başka deyişle olağan başvuru yollarının usulünce tüketildiğinin bireysel başvuru formunda da belirtilmesi ve buna

ilişkin olguların gösterilmesi gerekmektedir. Anayasa Mahkemesi ancak bu koşullarda söz konusu şikâyetin esasını inceleyebilir.

12. Bu ilke ışığında somut olay incelendiğinde başvuru gözetiminin haksız olduğu bu nedenle tazminat istediğine ilişkin açık bir talebi bulunmadığı anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi 5271 sayılı kanunun 1. Maddesine göre açılan tazminat davasında başvuru talebini yorumlayarak haksız göz altı nedeniyle usulüne uygun bir başvuru olduğunu kabul etmiştir.

13. Başvurucunun stüresinde gözetim kararının hukukiliğini incelemesi açısından usulüne uygun başvuru yolları tüketilerek mahkemeye yapılmış bir müracaat bulunmamaktadır.

14. Yukarıda belirttiğim gerekçelerle Sayın çoğunluğun kararına katılmadım.

Üye
Selahaddin MENTEŞ